

SVETOVÝ REALIZMUS

pol.19- 20.stor.

- kapitalizmus strieda feudalizmus – prehlbovanie triednych rozporov
- vzrastá priemyselná výroba – rozmach prírodných a technických vied, veľké sťahovanie obyvateľstva do miest => vznik osobitných štvrtí robotníkov, zväčšovanie priepastí medzi spoločenskými vrstvami
- vzniká nový filozofický smer **pozitivismus** (Auguste Comte): zdôrazňoval objektívne poznanie skutočnosti a hlásal: “Pravdivé je iba to, čo sa dá zmyslami overiť a experimentom dokázať.”
- umelecká metóda: realistická metóda
- spisovatelia zobrazujú objektívne konkrétny, reálny a všedný život, zdôraznená skúsenosť
- hlavným hrdinom je človek bez prikrášľovania, dôležitými sú pravdivosť, hodnovernosť, konkrétnosť, vystihnutie všeobecných zákonitostí
- postavy sú zo všetkých spoločenských vrstiev, typizácia postáv, postavy sú determinované (formované) spoločnosťou
- realisti pravdivo zobrazujú nedostatky spoločnosti, veľmi ostro kritizujú k čomu využívajú satiru a iróniu
- autori vytvárajú až karikatúru postáv
- sociálna tématika
- prevažuje próza: poviedka, novela, román
- **naturalizmus**= myšlienkový smer, kt. ešte pravdivejšie chce odhaliť skutočnosť v duchu pozitivismu; zobrazoval človeka ako súčasť prírody
- využíval vulgarizmy, všetko sa hovorilo “na plné ústa“
- hl. predstaviteľ bol Emile Zola

ANGLICKÁ LITERATÚRA

Emily BRONTEOVÁ - Búrlivé výšiny- realisticky zobrazuje vzťahy medzi ľuďmi na anglickom vidieku; lásku, čisté ľudské vzťahy strieda nenávisť, nevraživosť a pomsta; autorka vyjadruje protest proti potláčaniu citov, útlaku a pokrytectvu.

Charlotte BRONTEOVÁ – Jana Eyrová- romanticko-realistický príbeh siroty, jej lásky a prekážok, s ktorými sa musela borit.

Charles DICKENS- venoval sa sociálnej problematike, zanedbanému vzdelaniu a výchove detí

- **Klub Pickwickovcov**
zobrazil Anglicko v 19. storočí; zobrazuje putovanie pána Pickwicka a jeho troch priateľov po anglickom vidieku. Pán Pickwick je typ dobráka, čudáka- rojka, ktorý chce naprávať krivdy; jeho sluha Sam Weller sa riadi zdravým sedliackym rozumom a pod jeho vplyvom sa mení charakter pána Pickwicka; podobný charakter ako DON QUIJOTE DE LA MANCHA
- **Oliver Twist**- odhaľuje pokrytectvo v spol.; je to obžaloba anglickej zaostalosti v sociálnych otázkach; osirelý chlapec prežíva veľa trpkosti a ponižovania
- **David Copperfield**- autobiografické črty
- **Malá Dorritka**
- **Vianočná koleda**

FRANCÚZSKA LITERATÚRA

STENDHAL

- jeho hrdinovia sú vášniví, nepoddajní ľudia v ustavičnom konflikte so spoločnosťou, v ktorej nemôžu uskutočniť svoje sny

- snaží sa verne zobrazit' spoločenské pomery a prehliť psychologickú analýzu

- zásadný odporca kvetnatého štýlu; snažil sa čo najstručnejšie vyjadriť svoje myšlienky

- **Červený a čierny**- hl. postava- Julien Sorel

- chudobný pokrytec

- je v napoleonských vojskách, chcel byť kňazom

- chcel sa dostať cez ženy do vyšších kruhov

- postrelí milenkú a je odsúdený

- nepriznáva vinu, obviňuje spoločnosť

- v konflikte proti sebe symbolicky stojí čierna farba

spoločnosti (kňazské rúcho) a červená farba ľudskej túžby po plnom a vášnivom živote (Napoleonova armádna uniforma)

- **Kartúza Parmská**- postava si priznáva morálny úpadok a odchádza do kláštora

- **Lucien Leuwen**- nedokončený román, hl. postava- syn bankára

- kritika bankového systému

Gustave FLAUBERT

- autor, ktorý zobrazuje psychickú krízu človeka vo vtedajšej spoločnosti a kritizuje pretvárkú a faloš

- **Pani Bovaryová**- žena vidieckeho lekára túži po veľkej láske, prešla kláštornou výchovou

- je neverná manželovi, keď nemá peniaze, jej milenci ju opúšťajú; pretože sa nechce stať úžerníkovou milenkou, spácha samovraždu; jej manžel až po jej smrti zisti neveru a tiež zomiera

- **Citová výchova** - láska študenta k vydatej žene

Guy de MAUPASSANT

- majster poviedky

- jednoduché postavy formované spoločnosťou

- **Miláčik**- zobrazil mladého kariéristu, ktorému ženy pomôžu vyšvihnúť sa do prostredia vládnucich kruhov

- nechutný zvrhlík, vychutnáva si svoje postavenie

- **Mont orol** - realisticko- satirický pohľad na podnikateľov

- hl. postava náhodne zbohatne vďaka prameňu, manipuluje, využíva, zdiera; nezdravá dravosť podnikateľov na vidieku

- **Gulôčka** - osud prostitútky

- **Príbeh jedného života** - román

- príbeh Jeane (tiež prešla kláštornou výchovou), kt. si vzala manžela z vyšších kruhov

- po čase otehotnie, ale manžel si nájde novú ženu, tiež tehotnú

- Jeane nekončí samovraždou, vychováva dieťa, ale to dieťa je také isté ako otec, napokon vychováva aj svoje vnúča

Honoré DE BALZAC

- zakladateľ kritického realizmu

- **Ludská komédia** - pohľad na francúzske spoločnosť; 97 diel, rozdelená na 3 časti:
    - **1. štúdie mravov** (44 diel – Otec Goriot-o morálke spoločnosti, Stratené ilúzie, Lesk a bieda kurtizán, Gobseck, Eugénia Grandetová, Sesternica Beta)
    - **2. Filozofické štúdie** (Šagrénová koža)
    - **3. Analytické štúdie** (Fyziológia manželstva, Malé strasti manželstva, Rozmarné poviedky)
- postavy prechádzajú z diela do diela

- **Otec Goriot**

Dej sa odohráva v Paríži, väčšinou v penzióne pani Vauquerovej, kde sa stretávajú zaujímavé ľudské osudy. Autor opisuje prostredie domu takto:

„... , zriadený v ulici Neuve-Sainte-Geneviève medzi Latinskou štvrťou a predmestím Sain Marcel. Tento penzión, známy ako Vauquerovský dom, je prístupný rovnako mužom aj ženám, mladíkom aj starcom, no pritom sa zlé jazyky klebetníck nikdy nedotkli mravov toho ctihodného podniku.“

„Dlažba je tu suchá, v jarkoch niet ani blata, ani vody, pozdĺž múrov rastie tráva.“

Ale napriek peknému opisu penziónu, celkový dojem z prostredia vyvoláva pocit opustenosti, zanedbanosti a chudoby.

Samozrejme, občas sa objaví aj niečo pekné, malebné (napríklad lipová aleja, múry obrastené viničom a brečtanom ...). Dom je zvnútra zanedbaný. Je starý a málokedy sa nájde nejaká dobrá duša, čo urobí poriadok. Na prvom poschodí boli dva najlepšie byty v dome. Jeden, ten skromnejší, patrila pani Vauquerovej a v druhom bývala pani Couturová, vdova po hlavnom komisárovi Francúzskej republiky. Na druhom poschodí býval starc menom Poiret a vraj bývalý obchodník Vautrin. Na treťom poschodí bývala stará pani – slečna Michonneauová, cestovinnár – bývalý obchodník s obilím, ktorý sa dával oslovovať otec Goriot a študent Eugène de Rastignac, ktorý sa zaujímal o otca Goriota. Otec Goriot svoje dcéry vychovával nerozumne. Mal veľa peňazí, pre seba však minul veľmi málo. Bol šťastný, že môže uspokojovať vrtochy svojich dcér.

„Goriot vyvýšil dcéry medzi anjelov, no rozhodne nad seba - úbožiaka. Miloval aj bolesť, čo mu neraz zapríčinili.“

Spočiatku pôsobil otec Goriot dojmom zámožného človeka, čím si vyslúžil pozornosť vdovy Vauquerovej snažiacej sa o jeho priazeň hlavne pre jeho viditeľné bohatstvo. Otec Goriot však nemal záujem nadväzovať ľúbostné či iné vzťahy. Mal svoj životný cieľ - žiť pre svoje dcéry Anastáziu a Delphinu, ktoré nechal vychovať pre život vo vyššej spoločnosti, dal naučiť šľachtickým spôsobom a vydal za boháčov. Anastasie sa vydala za grófa de Restaud, Delphine za Nucingena, bankára nemeckého pôvodu, ktorý sa stal barónom Svätej ríše rímskej. Dcéram zabezpečil bohaté vená, a preto bol spočiatku vítaným a váženým hosťom v dome svojich dcér a zaťov. Kým mal majetok, mohol sa intenzívne sťahovať so svojimi dcérami, ktoré po smrti manželky nadovšetko miloval. Po krátkom čase pobytu v penzióne v byte na prvom poschodí, kde je najlepšie vybavenie, sa sťahuje otec na druhé poschodie do bytu s nižšími poplatkami. Keďže je málovravný, vznikajú dohady o jeho osobe. Ľudia v penzióne hádajú, či je úžerník, hazardér či hýrivec. Koncom tretieho roka postúpil otec Goriot na tretie poschodie, už si nepudroval vlasy, zaobišiel sa aj bez tabaku. S úbytkom majetku prichádza otec Goriot o spoločné večere i ostatné chvíle so svojimi dcérami. Anastasie, ktorá sa pohybuje v tých najvznešenejších parížskych kruhoch, je stále menej prístupná verejným stretnutiam. Po dvoch rokoch sa stal otec Goriot nepohodlným. Pretože už nemal bohatstvo a spôsoby hodné vyššej spoločnosti, začala sa s ním stretávať potajomky, neverejne. Podobný osud ho stihol aj pri Delphine, ktorá však bola citlivejšia, trocha menej vznešená, preto aj prístupnejšia. Nešťastie oboch dcér silne rozrušuje otca Goriota, ktorý už nemá prostriedky. Za posledné peniaze zriadil pre Delphinu byt, v ktorom sa môže schádzať so svojim milencom Rastignacom. Zúfalý otec Goriot si robí výčitky, že už nemá čo dať svojim dcéram.

„A tak zomrieť, neostáva mi iné len zomrieť. Áno, nie som už na nič súci, už nie som otcom, nie! Ona ma prosí, ona ma potrebuje, a ja bedár, ja nič nemám. Tak ty si si vykonal doživotný dôchodok, starý lotor, hoci si mal dcéry! Ty ich teda neľúbiš? Zdochni, zdochni ako pes, veď aj si pes! Áno, som menej ako pes, pes by sa tak nezachoval!...“

Svoje posledné príbory predal úžerníkovi Gobseckovi, aby Anastasie mala na šaty, za jeden dcérin večer obetoval svoju poslednú istotu, ktorá mu mala zabezpečiť obživu - za štyri sto frankov predal doživotný dôchodok a bol odhodlaný jesť už ďalej len chlieb.

Anastasie vo svojej bezcitnej sebeckosti neprišla po peniaze osobne, poslala sluhu. Otec Goriot, ktorý čakal na jej hladkanie a bozky vďaka, aj na túto bezohľadnosť nachádza ospravedlnenie: „Aspoň sa neznepokojí, že som chorý.“ Aj citlivejšia Delphi je príliš zaujatá myšlienkou na ples v najvyššej parížskej spoločnosti. Po boku Rastignaca má byť po prvýkrát prijatá medzi vyššiu šľachtu. Jej otec umiera, no ona sa stará o svoje šaty, šperky a o svoj výzor. Rastignac je zhrozený „nad touto elegantnou otcovraždou.“ Pri umierajúcom otcovi Goriotovi sú v biednej izbičke iba dvaja mladí študenti. Rastignac, z opravdivej lásky a súcitu, a študent medicíny Bianchon, ktorý je tu viacmenej pre vedecký experiment. Potrebujú peniaze na lieky pre otca Goriota, preto posielajú k dcéram a zaťom sluhu so smutnou správou a očakávajú od nich pomoc. Ten sa však vracia bez peňazí a bez prísľubu, že príde. Rastignac s Delphine mali ísť spolu na ples, ale Goriotovi sa pohoršilo, a tak išiel Rastignac za Delphine, aby pri ňom zostala. Delphine to odmietla a donútila ho, aby šiel s ňou na ples. Po návrate sa Rastignac ponáhlal za otcom Goriotom, ale Delphine šla domov spať. Keď Rastignac prišiel, Goriot už mlel z posledného, ale stále dúfal v príchod dcér. Goriot až na prahu smrti spoznal, aké sú jeho deti. Musel sa dožiť toho, že „zlato ich pohľadu sa zmenilo na sivé olovo.“ Žil len preto, aby ho ponížovali, urážali, prehlto všetky urážky, aby dostal odrobinu zahanbujúceho potešenia. Utrápený má len jedinú túžbu - nemyslieť, len milovať svoje dcéry. Preto hovorí: „Odseknite mi hlavu, nechajte mi len srdce!“ Ešte aj na smrteľnej posteli rozmýšľala o možnosti zarobiť milióny pre dcéry. Rastignaca dojma táto silná otcovská vášeň, no nevie mu pomôcť. Skoro úplne na konci vyriekol tieto strašné slová:

„Ach, priateľ môj, nežeňte sa, nemajte deti! Vy im dáte život, ony vám dajú smrť. Vy ich uvediete do sveta, ony vás z neho vyženú.“

Otec Goriot nedostáva od dcér zadosťučinenie ani v hodine svojej smrti. Jeho dcéry nie sú až také bezcitné, že by nechceli vidieť umierajúceho otca, ale nedokážu prekonať množstvo drobných prekážok svojho spoločenského postavenia, ktoré ich delí od otca. Pohrebné trovy otca Goriota zaplatil Rastignac zo svojich skromných prostriedkov.

„Keď prišiel pohrebný voz, Eugène dal vyniesť truhlu, otvoril ju a zbožne položil starčekovi na prsia obrázok, ktorý pripomínal časy, keď Delphine a Anastasie boli mladé, slobodné, čisté a nemudrovali, ako povedal v smrteľnom zápase. Jedine Rastignac a sluha Christopher išli s dvoma pohrebnými zariadeniami za vozom ...“

„Jednako, keď už mŕtvolu položili na pohrebný voz, zjavili sa dva kočy s erbmi, koč grófa de Restaud a baróna de Nucingen, boli však prázdne a išli za pohrebným vozom až na cintorín Père-Lachaise.“

Dcéry a zaťovia otca Goriota odmietli zaplatiť trovy pohrebu, a tak všetko museli zaplatiť Rastignac a jeho priateľ Bianchon. Rastignac dal na náhrobný kameň vyryť:

„Tu odpočívá pán Goriot, otec grófký de Restand a barónky de Nuncigen, pochovaný na trovy dvoch študentov.“

Po pohrebe, „len čo Rastignac osamel, urobil niekoľko krokov cintorinom a zadíval sa na Paríž, krivoľako rozložený pozdĺž obidvoch brehov Seiny, kde už začínali žiarit' svetlá. Jeho pohľad sa takmer dychtivo upál na miesto medzi stĺpom na Vendómskom námestí a Invalidovňou, ta, kde žila tá vznešená spoločnosť, do ktorej sa chcel dostať. Pozrel na bzučiaci úľ, akoby už vopred chcel z neho vysať med, a vyslovil túto slávnostnú výzvu: „A teraz uvidíme, kto z koho!“ A súboj, na ktorý vyzval spoločnosť, začal tým, že odišiel na večeru k panej de Nucingen.“

Otec Goriot

Jean-Joachim Goriot bol pred revolúciou obyčajný cestovinársky robotník, zručný, sporivý a dosť podnikavý, aby si mohol kúpiť závod svojho majstra, ktorý sa náhodou stal obeťou prvého povstania roku 1789. Vďaka jeho múdrej predvídavosti a umu rýchlo zbohatol. Po siedmych rokoch neskaleného šťastia stratil ženu.

„V tomto položení otcovský cit rozvinul sa u Goriota až do nerozumnosti. Lásku, sklamanú smrťou, preniesol na dcéry.“
K pani Vauquerovej sa utiahol roku 1813, keď prestal obchodovať. Najskôr si prenajal byt, kde teraz býva pani Couturová. Goriot prišiel zásobný bohatou garderóbou, s nádhernou výbavou veľkoobchodníka, ktorý si nič neodopiera ani vtedy, keď prestane obchodovať. Mal pol druhu tuča bielych plátenných košiel, ktorých jemnosť bola tým zjavnejšia, že cestovinár nosieval na hladkej náprsenke dve ihlice spojené retiazkou a v každej bol vsadený veľký diamant. Zvyčajne si obliekal nevädzovobelasé šaty a brával si k nim každý deň vestu z bieleho piketu, pod ktorou sa kolísalo jeho hruškovito vyduté bruško a na ňom sa hompálala zlatá reťaz ozdobená príveskami. Vnútorne kútiky Goriotovych očí boli spuchnuté, vyvrátené, ovisnuté. Jeho výzor bol príjemný a náležitý. Mäsité, klenuté lýtko, dlhý hranatý nos, ako mesiac okrúhla a naivne prostoduchá tvár. Bol to iste pevne stavaný chlapík, schopný premárniť všetok dôvtip v cite. Vlasy učesané na holubie krídla vytvárali na jeho nízkom čele päť vln a skrášľovali jeho tvár. Otec Goriot postupne rozdával všetok svoj majetok dcéram a stával sa z neho chudák. Požiadal pani Vauquerovú, aby ho presťahovala na druhé poschodie a znížila mu penziu. Neskôr sa presťahoval na tretie poschodie, kde boli byty ešte lacnejšie. Zaošišiel sa bez tabaku. Prastal si pudrovať vlasy. Dobrácky cestovinár, ktorý nevyzeral ani na štyridsať, ten územčistý, tučný mešťan, figliarsky a živý, ktorý mával v úsmeve čosi mladistvé, vyzeral teraz ani sedemdesiatnik, otupený, ťarbavý, mdlý.

Eugène de Rastignac

Eugène de Rastignac mal črty pravého Juhofrancúza, jeho bielu pleť, čierne vlasy, belasé oči. Jeho správanie, spôsoby, dôstojné držanie tela prezrádzali synka zo šľachtickej rodiny, v ktorej už prvá výchova sa zakladala na tradíciodobrého vkusu. I keď si šetril šaty a v robotné dni dodieral vľahnajšie obleky, predsa si kedy-tedy mohol vyjsť oblečený ako elegantný mladík. Obyčajne nosieval starý redingot, mrzkú vestu, vyšedivený čierny nákrčník, leďabolo po študentsky uviazaný, podobnéohavice a topánky už viackrát podbité. Pochádzal z chudobnej rodiny, bol najstarší zo súrodencov. Poslali ho na štúdiá. Túžil po spoločenskom postavení. Uvedomoval si, že nepatrí medzi aristokratov, a predsa ho tam niečo ťahalo. Dostať sa do vyššej spoločnosti mu pomohla sesternica – pani de Beausèant. Učila ho, ako sa dostať do spoločnosti a ako sa v nej správať. Radil mu aj Vautrin: „Do tejto masy ľudí treba vpadnúť ako guľa z kanóna, alebo sa prikradnúť ako mor. Čestnosť tu nie je na nič.“ Pozorne počúva rady skúsených dám. „Čím chladnejšie budete kalkulovať, tým väčšmi budete napredovať. Bite neľútostne, budú sa vás báť. Berte mužov a ženy len ako poštové kone, ktoré zanechávajúte uštvané na každej zastávke, tak dospejete až na vrchol túžob. Vidíte, nestanete sa tu ničím, ak nebudete mať ženu, ktorá by sa o vás zaujímal. Musí byť mladá, bohatá, elegantná. No opravdivý cit skrývajte ako poklad, nikdy ho nedajte vyušíť, boli by ste stratený.“ Ľudia si ho začali všímať, až keď sa v spoločnosti objavil s pani de Beausèant. Rastignac čoskoro spoznáva pravú tvár parížskej smotánky, ku ktorej tak veľmi túži patriť. Zaľúbil sa do Delphine de Nucingen, s ktorou začal udržiavať milenecký pomer, a pre lásku k nej odmietol Victorine Tailleferovú (dcéra vzdialenej príbuznej pani Couterovej; Vautrin mu radil, aby sa s ňou oženil), ktorá ho ľúbila a neskôr zdedila otcove milióny, keď dal Vautrin zabiť jej brata vo vyprovokovanom súboji.

Vautrin

Štyridsiatnik s nafarbenými bokombradami. Mal široké plecia, dobre vyvinutý hrudník, mocné svaly, masívne, hranaté ruky, na článkoch prstov husto zarastené chumáčikmi ohnivočervených chlпов. Jeho obličaj, zbrázdnený predčasnými vráskami, vyznačoval sa istou tvrdosťou, ktorú však vyvracali láskavé a družné spôsoby. Jeho barytón, v súlade s hlučnou veselosťou, nebol nijako nepríjemný. Bol vždy ochotný a pravý smejk. Keď sa dajaká zámka zle odomykla, rýchlo ju rozobral, ponaprával, naolejoval, poopiloval, zasa poskladal, vraviac: „V tom sa vyznám!“ Ináč, vyznal sa vo všetkom; poznal lode, more, Francúzsko, cudzinu, obchodné veci, ľudí, udalosti, zákony, hotely aj väzenia. Niekoľko ráz požičal peniaze pani Vauquerovej a niektorým obyvateľom penziónu; no jeho dlžníci by boli radšej umreli, ako by mu ich nevrátili. On poznal alebo vyušíl položení tých, ktorí žili okolo neho, kým do jeho myšlienok ani do jeho záležitostí nik nemohol preniknúť. Vautrin je bývalý trestanec, pracoval aj na galejách. Jeho pravé meno je Jacques Collin. Prezývali ho Oklamsmrť. Proti vysokej spoločnosti bojuje ich vlastnými zbraňami. Je vlastne diagnostikom spoločnosti 19. storočia. Vidí včie zákony, ktorých dodržanie zaručuje úspech. Tvrdí formuluje vlastnosti úspešného človeka: predajnosť, nezásadovosť, zneužívanie citov, situácie, človeka, ľudí... Vautrina na udanie pani Michonneauovej zatkli.

„Priznávam sa, že som Jacques Collin, zvaný Oklamsmrť, odsúdený na 10 rokov.“

Anastasie

Mala aristokratické sklony. Bola veľmi pekná.

„O grófke Anastasii de Restaud, veľkej a pekne urastenej, šiel chýr, že má jednu z najkrajších postáv v Paríži.“

Bola neverná svojmu manželovi s Maximom de Trailles. Premámila na neho všetky peniaze, svoje, otcove a predala aj mužove rodinné diamanty.

Delphine

Bola márnivá, mala rada peniaze. Závídela svojej sestre peknú postavu a to, že si ju ľudia viac všímajú.

Obidve sestry sa navzájom zapierajú, tak ako zapierajú otca. Bol im dobrý iba dovtedy, kým im mohol dávať peniaze. Ani jedna z dcér neprišla otcovi na pohreb, najali iba koče.

- **Eugenia Grandetová** - jej otec- úplný protiklad Goriota
  - mamonár, ničí svoju rodinu
  - ešte aj na smrteľnej posteli chce okradnúť farára
  - chce vydať svoju dcéru za bohatého bratranca, ale on ju nechce
    - vydá sa za vdovca- bohatého sudcu, po kt. zdedí peniaze a všetky rozdá; je úplný protiklad svojho otca

Emile ZOLA

- vytvoril experimentálny román
- vytvoril cyklus 20 románov- **ZABIJAK**- alkohol= zabijak ľudských životov, vzťahov
- príbeh dedičanky Gervaise, kt. prichádza s druhom a dvoma deťmi do Paríža za prácou
- druh ju opustí a ona si nájde nového, pokrývača striech =>dcéra Nana
- muž utrpí úraz a stáva sa z neho mrzák; nemajú peniaze, a tak sa začne spíjať a upije sa k smrti
- matka nemá peniaze a Nana sa začne predávať; nakoniec sa aj matka začne spíjať a zomiera ako žobráčka v stuchnutom brlohu

- **Germinal**- ostrá kritika banického prostredia, zlých sociálnych podmienok maloletých
- **Brucho paríža**- odhalenie celej spoločnosti Paríža
- **Nana**- ostrá kritika soc. života, mstiteľka

RUSKÁ LITERATÚRA

- vládne carizmus, nevoľníctvo (bolo zrušené v roku 1861, ale pretrvalo do roku 1917)
- zobrazuje zápas nevoľníkov a zmáhajúcej sa buržoázie
- zobrazenie karierizmu, úplatkárstva, udavačstva..
- kladú si otázku: „Kam smeruje Rusko?“
- osud krajiny

Nikolaj Vasiljevič GOGOL

– najkritickejší

- dobrý rozprávačský talent; zmysel pre vtip, iróniu, satiru..
- všima si obyčajných ľudí
  - **Revízor** - komédia
    - ostrá satira na spol. pomery
    - 5 dejstiev, počas 24 hodín
    - hl. postava: úradník Chlestakov
    - do mestečka má prísť revízor a obyvatelia považujú cudzinca z hlavného mesta Chlestakova za revízora
    - svedomito si konajú svoju prácu, pretvarujú sa pred ním a líškajú sa mu; on to zneužíva vo svoj prospech
    - nečakane odíde a z listu, kt. poslal priateľovi žurnalistovi, kde všetko odhaľuje sa dozvedia obyvatelia pravdu
    - poštár otvoril ten list
    - hra končí zdesením obyvateľov čakajúcich na skutočného revízora
    - smiech je kladná postava
    - autor zobrazuje úplatkárstvo, hrabivosť, strach pred odhalením
  - **Mŕtve duše** - hl. postava: Čičikov
    - dobrodruh, budúci podnikateľ
    - skupuje od statkárov mŕtve duše= mŕtvi nevoľníci nezapísaní na notariáte
    - nakoniec odhalený
    - autor chce vyjadriť chaos a systém v Rusku
    - 2 diely: 1. kritický pohľad
    - 2. ako by to malo vyzerat'
    - dielo je popresiakované lyrickými obrazmi prírody a úvahami
  - **Taras Bul'ba** - podobný motív ako Jánošík
  - **Peterburgské poviedky**

Ivan Sergejevič TURGENEV

- veľký odpor k poddanstvu
- ruský prírodný lyrik; ovplyvnený Guy de Maupassantom
  - **Poľovnícke zápisky**
  - **Rudin** - vzdelaný, rozhl'adený intelektuál
    - nevie sa prejavíť v citovej sfére
    - zbytočný človek- nový typ hrdinu
    - získava si pozornosť statkárky Natašy
    - odchádza bojovať do Paríža- umiera
  - **Otcovia a deti** - generačný román

Fiodor Michajlovič DOSTOJEVSKIJ

- najlepší autor a zakladateľ psychologického románu=> často sú diela písané vo forme denníka alebo listu

- čerpá z autobiografie
- chce zistiť, čo trápi jeho postavy
- veľmi si váži ženy
- využíva reflexiu
- jeho diela sú nadčasové
- sympatizoval s biednymi, chudobnými, všimol si soc. podmienky v mestskom prostredí
- 3 obdobia: **1. Biedni ľudia**- forma listov
  - mladé chudobné dievča si píše s osamelým muž

2. Ponižení, Urazení, Zápisky z mrtvého domu

- poznačené vyhnanstvom

3. ZLOČIN A TREST- motív: vina a trest

- hl. postava: Raskol'nikov
- rozdelil spoločnosť na 2 skupiny: neobyčajných, kt. poslaním je vládnuť a na obyčajných, kt. sa musia podriaďovať
- študent, zabije úžerníčku (ubije ju sekerou) aj jej spolubývajúcu, pretože bola neúčinná pre spoločnosť
- nemá výčitky svedomia a tvrdí: „Nezabil som človeka, ale princíp!“
- po čase má výčitky svedomia a prizná sa svojej miloj Soni Marmeládovej, prostitútke
- prizná sa aj polícii a je vyhostený na Sibír
- každý zločin je nakoniec potrestaný

IDIOT - hl. postava: knieža Miškin- je duševne chorý

- vracia sa z liečenia a snaží sa začleniť do spoločnosti, ale nedarí sa mu to
- chce byť spravodlivý, úprimný a chce pomáhať
- často reaguje detsky- vyjde na posmech
- „Kto je vlastne idiot, ja alebo spoločnosť?“
- na konci sa vracia na liečebnú kliniku, lebo tam aspoň nie je pretváрка
- dobrom sa nedá dosiahnuť zmena spoločnosti
- hľadanie viery

Lev Nikolajevič TOLSTOJ

- kritizuje buržoáziu
- vyzdvihuje sedliacký ľud (má k nemu blízko)
- mestské prostredie- nevera, nemorálnosť, alkohol, revolučné násilie
- kritizuje štátnych predstaviteľov aj cirkev
- bol nevyrovnaný, impulzívny
- jeho hl. téma: **Mravná veľkosť uprostred špiny kapitalistického života**
- **epojeje**- väčšie ako román, veľa postáv

- neveršovaný prozaický žánr

- **román rieka**- striedajú sa pásma postáv, časov, retrospektíva

- **Vojna a mier** - spoločenský život, udalosti v Rusku, vojna s Napoleonom
  - postavy: generál Kutuzov, cár Alexander, ale stretávame sa tu aj s normálnym životom→ 4 rodiny
  - na 4 rodinách zobrazuje charakter spoločnosti
  - striedanie postáv: reálnych a fiktívnych (250)
  - filozofické úvahy okrem dejovej línie
  - snaží sa podať skutočné dejiny, vytvára ideálne typy reálnych postáv
- **Anna Kareninova**- román
  - zobrazil tu hlbokú spoločenskú krízu
  - problém vydatej ženy→ chýba jej citový svet
  - nájde si milenca, keď sa to dozvie jej muž, tvári sa, že o ničom nevie aby si spoločnosť nič nepomyslela
  - Anna spácha samovraždu – hodí sa pod vlak
  - základ: pokrytecká morálka
- **Vzkriesenie**- snaží sa odsúdiť byrokráciu

Anton Pavlovič ČECHOV

- tichý lyrik

- majster ruskej poviedky

- „stručnosť je sestra talentu“ (na malom priestore veľa myšlienok)

- poviedky: Vaňka, Griša, Chameleón, Smrť úradníka, Višňový sad,

- novely: Dráma so psíkom, Pavilón č.6

- dráma, tragédie, divadelné hry (Tri sestry)

- **Smrť úradníka** - strata ľudskej dôstojnosti
  - úradník (Červiakov) okýchne exekútorovi plešinu a chodí sa mu stále ospravedlňovať
  - umrel na utrápenie
- **Čajka** => symbol lásky
  - dráma
  - témou je príroda a človek, človek a umenie
  - kontrast slávy a priemernosti, lásky a nenávisťi, o odpustení a závidia a nezmieriteľnosti s vlastným osudom
  - ľúbostný trojuholník: Trepľov, Trigorin, Nina
  - Nina= čajka: chce byť a aj sa stane herečka, zaľúbi sa do Trigorina a obdivuje ho, no on ju považuje za naivnú husičku
  - Trepľov: chce sa vyrovnáť Trigorinovi, je synom herečky
  - nešťastná postava, ani vlastná matka ho neuznáva- je na nič
  - zamiluje sa do Niny
  - Trigorin: zlá postava, zvedie Ninu, ona otehotnie
  - Trepľov by jej odpustil, ale ona ho nechce
  - záver: Trepľov umrie od žiaľu => zabije sa
  - Trepľov prinesie mŕtvu čajku k nohám Niny ako symbol lásky